

Martin Luthers fortale til første bind af sine latinske skrifter 1545

Martin Luther:

Kære læser!

Jeg har til stadighed stærkt modstået dem, der har villet udgive mine skrifter, eller jeg skulle hellere kalde dem de *forvirrede resultater* af mine natlige studier.

Først, fordi jeg ikke ønsker de gamle kirkefædres arbejde begravet under mine nye arbejder og læseren på den måde bliver forhindret i at læse dem.

Dernæst, fordi der nu takket være Guds nåde eksisterer et stort antal *systematisk ordnede* bøger, især Philips "*Loci Communes*" [Melanchthons dogmatik]¹, hvorfra en teolog og præst kan hente et godt grundlag, så han kan blive dygtig til at prædike den gudfrygtige lære.

For det tredje og vigtigste, fordi Bibelen selv nu kan fås på næsten ethvert sprog.

Mine skrifter er desuden fremkommet af begunhedernes uordentlige gang og udgør et *groft og ubearbejdet kaos*, som ikke engang jeg selv let kan bringe orden i.

Af disse grunde kunne jeg ønske, at mine skrifter var begravet under evig glemsel, så der kunne blive plads til bedre bøger.

Men andres vedholdende og stadige argumenter, hvormed de dagligt fyldte mine ører, har hævdet, at hvis jeg ikke tillod, at mine værker blev udgivet, mens jeg levede, så ville de dog ganske givet bliver udgivet efter min død af folk, som ikke kendte *begivenhedsforløbet og årsagerne* bag dem, og således ville der af én forvirring komme mange.

Jeg lod mig som sagt besejre af deres argumenter, så jeg nu har tilladt at de udgives. Dertil kom vor højtplyste kurfyrste Johann Frederiks² vilje, han, som befalede, ja snarere tvang typograferne til ikke blot at trykke denne udgave, men også at gøre det hurtigt.

Fremfor alt beder jeg derfor den fromme læser, og jeg beder for Jesu Kristi skyld, at man læser disse værker kritisk og også med megen overbærenhed.

Man skal vide, at jeg engang var munk, den mest vanvittige papist, da jeg angreb hele denne sag. Jeg var så fordrukken i, ja helt overskyttet af pavens dogmer, at jeg var parat til, hvis jeg kunne, at dræbe alle eller hjælpe med til og samtykke i at dræbe alle, der med blot en stavelse ville fjerne lydigheden mod paven.

En sådan Saul var jeg, og dem er der mange af i dag. Jeg var nemlig ikke selv så kold i at forsvare paven, som Eck³ og hans lige var, som jeg synes forsvarede paven mere for deres egen bugs skyld, end fordi de tog sagen alvorlig. Ja til denne dag synes jeg, at de ler ad paven, som var de vellystne epikuræere.

Nej, jeg tog sagen alvorlig, som én, der havde *en frygtelig skræk for dommedag*, og dog af sit inderste hjerte stræbte efter at blive frelst.

Derfor vil man i mine *første skrifter* finde, at jeg højst ydmygt tilskrev paven mange vigtige ting, som

jeg *senere hen* og også nu holder og regner for det største blasfemi og frafald.

Kære læser, tilskriv denne fejl, eller denne modsigelse (som de beskylder det for), tiden og min mangel på erfaring.

I begyndelsen var jeg jo alene og uden tvivl højst uegnet og højst ulærd til at behandle sådanne sager. For Gud er mit vidne, *det var ved et tilfælde*, ikke ved min vilje eller lyst, at jeg blev involveret i disse uroligheder.

Derfor, da der i 1517 blev solgt aflad i disse egne (jeg skulle sige falbudt) for ussel profit, da var jeg prædikant, en ung doktor i teologien, som man siger. Og jeg begyndte at *fraråde folk at låne ører til afladskræmmernes råb*. Jeg sagde til dem, at de havde bedre ting at gøre, og i det stykke var jeg sikker på, at jeg havde paven på min side.

Jeg stolede helt og fuldt på hans troværdighed, fordi han i sine dekreter klart fordømte afladsprædikanternes umådeholdenhed.

Kort efter skrev jeg to breve, ét til ærkebiskoppen af Mainz⁴, som fik halvdelen af pengene fra afladshandelen (den anden halvdel gik til paven, et faktum,

som jeg dengang var uvidende om), og det andet brev til den såkaldte ordinære biskop i Brandenburg, Hieronymus⁵. Jeg bad dem om at standse afladskræmmernes skamløse blasfemi, men de tog ikke notits af denne lille fattige broder.

Da man ikke reagerede, udgav jeg Disputations-teserne og samtidig dermed en tysk prædiken om afladen. Kort efter udgav jeg også forklaringerne til tesserne⁶, hvor jeg til ære for paven fastslog, at aflad ganske vist ikke skulle fordømmes, men kærligheds-gerninger foretrækkes frem for dem.

Dette var at ødelægge himlen og sætte jorden i brand. Jeg blev anklaget for paven, befalet at komme til Rom, og hele pavedømmet rejste sig imod mig ene mand.⁷

Dette skete i 1518, da kejser Maximilian holdt rigsdag i Augsburg⁸. Der var kardinal Cajetan pavens legat⁹. Med ham tog den højt oplyste kurfyrste af Sachsen, Frederik, min sag op, og bad om, at jeg ikke blev tvunget til at tage til Rom, men at Cajetan selv skulle tilkalde mig og lære sagen at kende og tage vare på den. Snart efter var rigsdagen slut.

Imidlertid var tyskerne godt trætte af at skulle bære udplyndringerne, handelen og de endeløse snyderier fra de romerske dagdrivere. De ventede med tilbageholdt åndedræt på, hvad der ville komme ud af en så vigtig sag, som tidligere ingen biskop eller teolog havde vovet at berøre.

Og befolkningens holdning opmuntrede mig, fordi alle disse romanisternes kunster, hvormed de fyldte hele verden og udplyndrede den, nu var forhadte af alle.

Fattig og til fods kom jeg da til Augsburg. Jeg fik mine udgifter betalt af fyrst Frederik, og havde breve med fra ham, der anbefalede mig for senatet og nogle gode mænd.

Tre dage var jeg i byen, før jeg nærmede mig kardinalen. De gode mænd havde nemlig frarådet mig at gå hen til kardinalen, før jeg havde et fritlejde-brev fra kejseren, selv om kardinalen havde sendt bud efter mig hver dag gennem en særlig talsmand.

Han pressede mig meget og sagde, at hvis bare jeg tilbagekaldte, så ville alt blive i orden. Men så lang som uretten er, så lang er også omvejen.

Endelig den tredje dag kom talsmanden og ville have at vide, hvorfor jeg endnu ikke var gået hen til kardinalen, som meget venligt ventede mig.

Jeg svarede, at jeg adlød de råd, jeg havde fået af de gode mænd, som kurfyrst Frederik havde anbefalet mig for, og at det var deres råd, at jeg på ingen måde skulle gå hen til kardinalen, før jeg havde et frit-lejde-brev fra kejseren, men at jeg så snart jeg fik det (de arbejdede nemlig på kejserens kontor med at fremskaffe det), ville komme.

Det blev han meget vred over: "Tror du, fyrst Frederik vil gribe til våben for din skyld?" Jeg svarede: "Det ønsker jeg ikke, at han skal gøre". "Og hvor vil du så være?" "Under himlen", svarede jeg. Så sagde han: "Hvis du havde paven og kardinalerne i din magt, hvad ville du så gøre?" Jeg sagde, at jeg ville yde dem al hyldest og ære. Så gjorde han en italiensk gestus med fingeren [fuck-finger] og sagde: hm! Så gik han og kom ikke mere tilbage.

Den dag fik kardinalen af det kejserlige kontor at vide, at jeg havde fået et kejserligt lejdebrev eller offentligt tillidsbrev, og det advarede ham om, at han ikke skulle planlægge alt for alvorlige ting imod mig.

Han siges at have svaret: "Udmærket, men jeg må dog gøre det, der er mit embedes pligt!"

Dette var begyndelsen til disse uroligheder. Resten kan erfares ud fra de følgende begivenheder.

Det samme år blev *Philip Melanchthon* af fyrst Frederik kaldet hertil for at undervise i græsk¹⁰, uden tvivl, for at jeg skulle have en *medarbejder i mit teologiske arbejde*. For *hvad Gud har udrettet gennem dette redskab*, ikke blot i sprogfagene, men også i teologien, det bevidner hans værker tilstrækkeligt, selv om Satan og al hans øgleyngel fortæres af vrede.

Det følgende år, 1519, døde Maximilian, og ifølge den kejserlige lov blev kurfyrst Frederik stedfortræder. Så standsede uvejret for en stund, og lidt efter lidt opstod der foragt for ekskommunikationen, den pavelige tordenstråle.

Eck og Caracciolo medbragte fra Rom en bulle, som fordømte mig¹¹. Den ene bragte den til Wittenberg, den anden til kurfyrst Frederik, som dengang opholdt sig i Köln, hvor han og de andre fyrster skulle modtage Karl V, der nylig var valgt til kejser¹².

Kurfyrsten blev meget indigneret og fortalte med megen vrede og stor kraft denne pavelige slyngel, hvordan han og Eck i hans fravær havde forstyrret hans og hans bror Johans herredømme. Han skammede dem så kraftigt ud, at de med vanære og skam trak sig tilbage fra ham.

Kurfyrsten, der i kraft af et utroligt naturtalent vidste alt om den romerske kuries kunststykker, og vidste, hvordan man skulle behandle dem efter fortjeneste, havde nemlig en god klar næse, og kunne lugte klarere og længere tid i forvejen end romerne håbede eller frygtede.

Derefter holdt de op med sådan at teste kurfyrst Frederik. For heller ikke Rosen, den, de kalder den gyldne rose, som Leo den Tiende samme år sendte ham¹³, gav han nogen ære, tværtimod holdt han den for en latterlig ting, og således blev romanisterne tvunget til at opgive ethvert håb om at kunne narre en sådan fyrste.

Og evangeliet gik lykkeligt frem under denne fyrstes beskyttelse og blev forkyndt vidt og bredt. Og hans autoritet gjorde indtryk på mange, eftersom han var en vis og klarsynet fyrste, der ikke, undtagen hos

sine fjender, kunne mistænkes for, at han ville opmuntre eller støtte noget kætteri. Dette gjorde pavedømmet stor skade.

Det samme år blev der i Leipzig afholdt en disputation, hvor Eck udfordrede Karlstadt¹⁴ og mig, men jeg kunne ikke få noget frit-lejde-brev fra hertug Georg¹⁵, derfor kunne jeg ikke disputere, men kun være tilskuer, og under det lejdebrev, der var givet Karlstadt, tog jeg til Leipzig. Jeg véd ikke, hvem der forhindrede mig i at få et brev, for hidtil havde hertug Georg ikke været uvenlig stemt imod mig, det vidste jeg ganske sikkert.

I Leipzig kom Eck hen til mig på mit herberg og sagde, at han havde hørt, at jeg trak mig tilbage fra disputationen. Jeg svarede: Hvordan kan jeg disputere, når jeg ikke kan opnå noget lejdebrev fra hertug Georg? Han svarede: Hvis jeg ikke kan disputere med dig, så vil jeg heller ikke disputere med Karlstadt. Det er for din skyld jeg er kommet.

Hvad hvis jeg fremskaffer et lejdebrev til dig? Vil du så disputere med mig? Jeg sagde: Få fat på et og lad os komme i gang! Han gik, og snart efter fik

også jeg et lejdebrev og fik dermed lejlighed til at disputere.

Dette gjorde Eck, fordi han mente, han ville få ære af det, på grund af min påstand, i hvilken *jeg nægtede, at paven var kirkens hoved ifølge guddommelig ret*. Her tilflød der ham en stor ære og en god lejlighed til at smigre pavedømmet og gøre sig fortjent til dets tak, mens han hældte had og fjendskab ned over mig.

Det var nøjagtigt, hvad han gjorde gennem hele disputationen, dog hverken stadfæstede han sin tese eller gendrev min, sådan at hertug Georg selv, mens han spiste frokost med Eck og mig, sagde: Hvad enten det er ved menneskelig eller ved guddommelig ret, pave er han dog. Men det ville han aldrig have sagt, hvis ikke han var røkket ved argumenter, så ville han have holdt sig til Eck alene.

Herfra eller fra mit tilfælde kan du se, hvor vanskeligt det er kæmpe sig ud af og undgå de fejltagelser, som bliver fastlagt ved hele verdens eksempler og for længst er blevet til vane eller til en ændret natur. Hvor sandt er ikke ordsproget: Det er svært at forlade en vane, og: Vanen er den anden natur. Og

hvor sandt taler ikke Augustin: Hvis ikke vanen modarbejdes, fremkalder den nødvendighed¹⁶.

Jeg havde på det tidspunkt læst og undervist både privat og offentligt i Den Hellige Skrift i syv år, så jeg næsten kunne den udenad, og desuden havde jeg tilegnet mig en begyndende erkendelse af og tro på Kristus, nemlig, at vi bliver retfærdige og frelses, ikke ved gerninger, men ved tro på Kristus.

Og jeg forsvarede offentligt det, der her er tale om, at paven ikke er kirkens hoved ved guddommelig ret, men dog så jeg ikke det, der var følgen deraf, at paven med nødvendighed måtte være af Djævelen. For hvad der ikke er af Gud, må nødvendigvis være af Djævelen.

Sådan var jeg opslugt, som jeg har sagt, af alle disse eksempler og titler i den hellige kirke og af hele min egen vanetænkning, at jeg indrømmede, at paven var kirkens hoved ved menneskelig ret. Men, hvis den ret ikke understøttes af den guddommelige autoritet, er den løgnagtig og djævelsk.

For vi adlyder forældrene og øvrigheden, ikke fordi de selv forlanger det, men fordi det er Guds vilje (1 Pet 3). Heraf kommer det, at jeg kan bære det

med lidt mindre had, hvis nogen klynger sig vedholdende til pavedømmet, især hvis det er én, der ikke har læst De Hellige Skrifter og dårlig nok de verdslige, heraf nemlig, at jeg selv igennem så mange år omhyggeligt havde læst De Hellige Skrifter og dog heftigt klyngede mig til pavedømmet.

I 1519 sendte *Leo den Tiende* som sagt Rosen til kurfyrsten gennem *Karl Miltitz*¹⁷, som forhandlede meget med mig, at jeg skulle forlige mig med paven. Han havde 70 apostolske breve, som, hvis kurfyrst Frederik ville overlevere mig, hvilket var, hvad paven bad om ved at give ham Rosen, ét for ét skulle uddeles i hver by, og således føre mig hel og velbeholden til Rom.

Men Miltitz afslørede for mig, hvad der var hans egentlige hensigt, ved at sige: Martin, jeg troede, du var en eller anden gammel teolog, som plejede at sidde ved ovnen og disputere med sig selv, men nu ser jeg, at du stadig er en stærk ung mand. Selv om jeg havde 25.000 bevæbnede mænd, er jeg ikke sikker på, at jeg kunne føre dig frem til Rom, jeg har nemlig på hele vejen udforsket folks mening, hvad de mener om dig, og se, hver gang jeg fandt én, der gik

ind for paven, fandt jeg tre der gik ind for dig imod paven. Men det var virkelig skørt, at han havde spurgt almindelige kvinder og tjenestepigerne på herbergerne, hvad de mente om den romerske stol. Da de var uvidende om dette sære udtryk, tænkte de på en almindelig stol, og svarede: Hvordan kan vi vide, hvilke stole I romere har, om de er af træ eller af sten?

Miltitz bad mig derfor, at jeg skulle gøre alt for at skabe fred, så ville han bede paven gøre sig umage for at gøre det samme. Jeg gav straks et løfte om at ville gøre alt, hvad jeg med god samvittighed over for sandheden kunne gøre, idet *også jeg stræbte efter fred*. Jeg var med vold blevet draget ind i disse uroligheder og *var blevet tvunget af omstændighederne* til at gøre alt, hvad jeg havde gjort, fejlen var ikke min.

Men Miltitz havde indkaldt dominikanermunken *Johann Tetzel*¹⁸ for sig, den første ophavsmand til hele denne tragedie. Med truende ord fra paven nedbrød han således denne mand, som op til dette øjeblik havde været et frygtindgydende menneske og en

frygtløs udråber af aflad, så at han fra da af sygnede hen og til sidst blev opslugt af sindssyge.

Da jeg erfarede det, skrev jeg et venligt brev til ham, før han døde, hvori jeg trøstede ham og befalede ham ikke at være bange for, at mindet om mig skulle skade ham, men måske var det hans samvittighed og pavens vrede, der slog ham ihjel.

Folk mente, at Miltitz' handling og hans mål var nyttesløse, men efter min bedømmelse, hvis ærkebispempen af Mainz fra begyndelsen, da han blev formanet af mig, og hvis paven, før han havde hørt mig og fordømt mig og raset med sine buller, havde rettet sig efter det råd, som Miltitz her begyndte på, og hvis de straks havde undertrykt Tetzels rasen, så ville sagen ikke være kørt ud i den slags oprør.

Hele skylden ligger hos ærkebispempen af Mainz, som blev narret af sin egen klogskab og snuhed, hvormed han ville undertrykke min lære, og redde de penge, han mente at kunne få gennem afladshandelen.

Nu søger de råd forgæves. Forgæves gør de sig anstrengelser. Herren er vågnet og står op for at dømme sit folk. Selv om de kunne dræbe os, kunne

de dog ikke få det, som de ville have det. Ja de ville få mindre end de har nu, hvor vi er i live og frelst. Og der er nogen iblandt dem, hvis næse ikke er helt inaktiv, der kan lugte dette godt nok.

I mellemtiden var jeg dette samme år, 1519, begyndt at *fortolke Salmerne på ny*. Jeg var sikker på, at jeg nu var mere erfaren, efter at jeg havde behandlet Romerbrevet, Galaterbrevet og Hebræerbrevet på universitetet.

Jeg havde været grebet af en usædvanlig brændende iver efter at forstå *Paulus i Romerbrevet*, men hidtil havde noget stået i vejen. Ikke mangel på brændende iver for sagen, men det eneste lille udtryk, som står i kapitel 1: *Guds retfærdighed åbenbares i evangeliet*.

Jeg hadede nemlig dette udtryk "Guds retfærdighed", fordi jeg gennem alle kirkelæreres brug og sædvane havde lært at forstå det i *filosofisk betydning*, nemlig - som de udtrykker sig - om *Guds iboende eller aktive retfærdighed*, dvs. den Guds retfærdighed, i kraft af hvilken han selv er retfærdig og straffer syndere og uretfærdige.

Men da jeg selv, hvor ulastelig jeg end levede som munk, dog for Guds ansigt følte mig som en synder med en til det yderste urolig samvittighed og derfor ikke turde stole på, at Gud var blevet stillet tilfreds ved noget af det, jeg selv havde fået bragt i stand, *så elskede jeg ikke, men hadede tværtimod den Gud, som var retfærdig og af den grund straffede syndere som mig.*

I det stille harmedes jeg på Gud med tanker, som, hvis de ikke ligefrem var bespottelige, så i det mindste heftigt oprørske, så jeg tænkte: Som om det ikke er nok, at elendige syndere, som på grund af arvesynden er evigt fortabte, skal plages med al slags ulykke gennem *lovens* ti bud, men at Gud tillige ved *evangeliet* føjer ny pine til den gamle, idet han nu ved evangeliet holder sin retfærdighed og vrede frem for os.

Således rasede jeg med en vild og forvirret samvittighed, men *dog bankede jeg vedholdende på hos Paulus i det Skriftsted*, jeg før nævnte, med brændende tørst efter at vide, hvad Paulus her egentlig mente.

Indtil jeg *endelig ved Guds barmhjertighed*, mens jeg tænkte dag og nat, fik øje for *ordenes sammenhæng*, nemlig denne: ”Guds retfærdighed åbenbares i evangeliet, som der står skrevet: Den, der er retfærdig af tro, skal leve.”

Da begyndte jeg at forstå Guds retfærdighed som den Guds *gave* ved hvilken det retfærdige menneske lever, nemlig ved troen. Skriftstedets mening var altså denne: Ved evangeliet åbenbares Guds retfærdighed, nemlig *den passive retfærdighed*, hvormed den barmhjertige Gud *retfærdiggør os ved troen*, sådan som der står skrevet: Den, der er retfærdig af tro, skal leve.

Nu følte jeg mig som helt igennem født på ny. Jeg følte, at jeg gennem åbne porte var trådt lige ind i selve Paradiset. Nu viste hele Bibelen mig et andet ansigt, og jeg gennemløb i hast Skrifterne efter hukkommelsen og samlede på noget tilsvarende, f.eks. ”Guds gerning”, dvs. den gerning, Gud gør i os, ”Guds kraft”, dvs. den kraft, hvorved han gør os stærke, ”Guds visdom”, dvs. den visdom, hvormed han gør os vise, Guds vælde, Guds frelse, Guds ære.

Med lige så voldsom et had som jeg før havde hadet det lille udtryk "Guds retfærdighed", med lige så stor kærlighed elskede jeg nu dette udtryk, som var blevet mig *det lifligste af alle ord*. I den grad var det Skriftsted hos Paulus for mig blevet *døren ind til Paradiset*.

Senere læste jeg Augustins skrift "Om ånd og bogstav", hvor jeg til min overraskelse fandt, at han også tolker udtrykket "Guds retfærdighed" på lignende måde: Den retfærdighed, Gud klæder os med, når han gør os retfærdige. Selv om dette er ufuldkomment udtrykt, og selv om han ikke udreder alt klart, når det gælder *tilregnelsen*, var det alligevel en glæde at finde, at han lærer, at Guds retfærdighed er den retfærdighed, ved hvilken han gør os retfærdige.

Stærkere væbnet gennem disse opdagelser begyndte jeg for anden gang at udlægge Salmerne og ville have ført arbejdet frem til en stor kommentar, hvis jeg ikke var blevet tvunget til at opgive det året efter på grund af rigsdagen, som kejser Karl V sammenkaldte i Worms¹⁹.

Dette fortæller jeg, kære læser, for at du, når du læser mine bøger, må huske på, at jeg, som tidligere

sagt, er en af dem, der, som Augustin skriver det om sig selv, *har gjort mine fremskridt lidt efter lidt* mens jeg skrev og lærte. Ikke en af dem, som lige på én gang fra ingenting er blevet de største mænd, skønt de i grunden ingenting er, og *hverken har arbejdet eller haft anfægtelser eller gjort erfaringer*, men ved ét eneste øjekast i Bibelen har inddrukket hele dens ånd.

Indtil disse år, 1520 og 1521, fortsatte afladssagen. Bagefter fulgte affæren med nadverfornægterne og gendøberne, om hvilke jeg vil skrive forord i andre bind, hvis jeg da lever.

Lev nu vel, kære læser, i Herren, og bed om, at Ordet må få magt imod Satan, fordi han er stærk og ond. Og nu er han blevet i særlig grad rasende og vild, fordi han véd, at hans tid er kort og hans paves rige i fare. Måtte Gud styrke det i os, som han har udvirket, og gennemføre sit værk, som han har begyndt i os, til hans ære. Amen.

Den 5. marts 1545 (WA 54, 179-87)

*Oversættelse 2016
Cand.theol. Finn B. Andersen*

Noter

¹ Førsteudgaven af Melancthons Loci Communes kom i 1521. Ikke mindst på grund af Luthers høje vurdering af bogen fik den hurtig status som den lutherske kirkes grundbog i dogmatik. Her fandt Luther sin teologi finpudset og sat ind i sin rette sammenhæng i troslærens systematiske opbygning. Udgaven fra 1521 og 1535 er oversat til dansk. De senere udgaver findes i både tyske og engelske oversættelser.

² Johann Friedrich I med tilnavnet «der Grossmütige» (den Storsindede) levede 1503-1554 og var hertug og kurfyrst af Sachsen 1532-1547. Han understøttede stærkt Luthers reformatoriske virke ligesom sine forgængere Friedrich III, »der Weise» (den Vise), kurfyrste 1486-1525 og Johann der Beständige den Bestandige), kurfyrste 1525-1532.

³ Johann Eck (1486-1543), fra afladsstriden i 1518 af en af Luthers teologiske hovedmodstandere. Professor i teologi ved universitetet i Ingolstadt fra 1510. Øvede en betydelig indflydelse på bandbullen mod Luther i 1520.

⁴ Albrecht 1490-1545, ærkebiskop af Magdeburg i 1513, ærkebiskop og kurfyrste af Mainz i 1514, kardinal 1518. I begyndelsen velvillig indstillet over for reformationen, men gik i sine seneste år over mod en stram modreformatorisk holdning.

⁵ Hieronymus Schultz var biskop i Brandenburg 1507-21.

⁶ Disse aktstykker kan ses på lutherdansk.dk

⁷ Luther modtog indkaldelsen til Rom den 7. august 1518.

⁸ Kejser Maximilian I (1493-1519).

⁹ Thomas Cajetan (1469-1534) blev udnævnt til kardinal i 1517. Han hævdede med styrke teorien om pavens ufejlbarlighed.

¹⁰ Philip Melanchthon (1497-1560) blev kaldt til universitetet i Wittenberg af kurfyrsten i juli 1518.

¹¹ Marino Caracciolo (1468-1538), på denne tid sekretær for pave Leo X, pavelig udsending ved rigsdagene i Augsburg og Worms, kardinal fra 1535. Bandbullen var dateret 15. juni 1520.

¹² Kejser Karl V (1500-1558) var konge af Spanien fra 1516 og kejser af Det Tysk-romerske rige fra 1519.

¹³ Leo X var pave 1513-1521. «Den gyldne rose» var en rose lavet af guld, som blev uddelt årlig som en særlig udmærkelse fra paven fra det 10. århundrede af.

¹⁴ Andreas Bodenstein von Karlstadt (ca. 1480-1541) var Luthers professorkollega ved universitetet i Wittenberg og engagerede sig på Luthers side i striden med Eck, i egenskab af dekan ved det teologiske fakultet i Wittenberg.

¹⁵ Hertug af Sachsen 1500-1539, en heftig modstander af reformationen.

¹⁶ Augustin, 354-430, den mest indflydelsesrige af alle latinske kirkefædre.

¹⁷ Karl Miltitz ca. 1490-1529, pavelig udsending.

¹⁸ Johann Tetzel, ca. 1465-1519, dominikanermunk og afladsprædikant i de tyske områder, ansvarlig kommissær for afladshandelen til ærkebiskop Albrecht af Mainz fra 1517.

¹⁹ Indkaldelsen til rigsdagen i Worms fik Luther i marts 1521, på et tidspunkt da han var i gang med udlægningen af salme 21.